

KECSKEMÉTI ANIMÁCIÓS FILMFESTIVÁL

A sokszínűség egysége

HERCZEG ZSÓFI

A KAFF A LEGNAGYOBB ÉS LEGRÉGEBBI HAZAI ANIMÁCIÓS Fesztivál idén 35 éves. A Magyar programot szemléztük.

Évről évre egyre több fiatal alkotó filmje látható a kecskeméti fesztiválon a magyar animáció kanonizált nevei mellett, ami már önmagában egy eklektikus programot ad ki, de a fiatal rendezők munkáinak sokszínűsége még inkább erősíti azt a hagyományt, hogy a magyar animáció sosem szűkölt egyetlen jellemző vonásra, mindig nagyon szerteágazó stílusú filmek születtek. Az idei program folytatja ezt a tradíciót.

KI VAGYOK ÉN?

Ha visszatekintünk a magyar animáció aranykorára, akkor azt a tendenciát láthatjuk, hogy az alkotók előszeretettel fogalmaztak meg kritikát univerzális szinten az aktuális társadalmi és politikai helyzettel szemben. Tették mindezt szimbolikus módon, hiszen a korabeli hatalmi rendszeren máshogy nem tudtak átmenni az ötleteik. Ilyen filmek voltak például Rófusz Ferenc *Gravitáció*, Jankovics Mar-

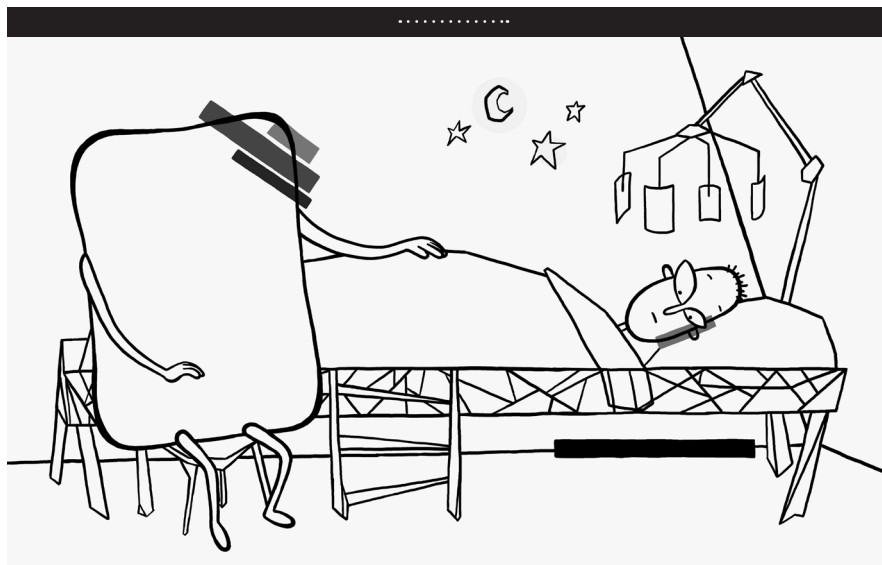
cell *Mélyvíz*, Reisenbüchler Sándor *Pánik* vagy Macskássy Gyula *Párbaj* című kisanimációi, melyekben az alkotók személyes érintettsége nem volt tettenérhető, ellenben a világról és a társadalom működéséről való kritikus gondolkodásuk annál jobban szembe-tűnt. Ha megnézzük a fiatal magyar alkotók munkáit, kevésbé érdeklik őket a világmegváltó gondolatok, inkább személyes történetekkel reflektálnak egy-egy őket foglalkoztató nagyobb (társadalmi) problémára. Közülük is kiemelkednek a női rendezők, akik még inkább mikro-, hovatovább intim világokat ábrázolnak, amelyekben az érzelmek széles skáláját vonultatják fel. Tóth Luca felcserélt nemi szerepeket bemutató *Superbia* című filmje még egyfajta társadalmi szerepvállalás volt a rendezőtől, kiáltás a nemi sztereotípiák ellen, ám a Berlinálén debütált *Lidérc úr* című kisanimációjában már visszaveszi a hangot, és egy

Orosz Tina: **Mamahotel**

szokatlan karakter szemén keresztül keresi a szeretet mikéntjét. Egy fiatal férfi oldalából születik meg egy dzsentri külsejű bácsi és kezdi kíváncsian felfedezni a fiú életterét. Miközben a lakás minden apró részletét tanulmányozza, beleértve a fiatal férfit, különös vonzódás alakul ki benne a fiú iránt. Lidérc úr külső kontaktus és visszajelzés híján nem tanulja meg, hogy őt hogyan lehet szeretni, csak azt, hogy ő hogyan szerethet. Ez a viszonzatlan szeretet nemcsak a társkeresés nehézségét mutatja, a voyeurisztikus magatartás jól mintázza, hogyan alakulhat ki fals vonzalom valaki iránt, akit csak messziről „sztalkolunk” és csak a környezete miatt hiszünk, hogy ismerünk.

A 14. KAFF-on lesz a magyar premierje Andrasev Nadja *Szimbiózis* című filmjének, mely a *Lidérc úrhoz* hasonlóan egy voyeur karakter köré épül. Egy megcsalt nő a férje szeretői után kezd nyomozni az állatkertben, a tetováló szalonban, sőt még egy swinger klubban is, és megszállottan gyűjtöget mindent, amitől kiismerheti a többi nőt. A kutatás során féltékenységet fokozatosan felváltja a kíváncsiság és a kísérletezésre való vágy, ezáltal pedig saját magát is újragondolja. Szorosan kapcsolódik ehhez a témához Buda Flóra Anna MOME diplomafilmje, az *Entropia*, mely szintén az önkeresésről szól: egy ösztönlény, egy társadalmi elvárásoknak megfelelni próbáló lány, és egy kitörni vágyó belső személyiség három, párhuzamosan futó időszakban kering, egyikük sem bír boldog lenni abban a környezetben, amiben létezik. Az *Entropia* így szintén azt a kortárs jelenséget dolgozza fel, hogy hiába lettünk felnőttek, nehezen találunk magunkra és a helyünkre a világban.

De felnőttek lehetünk-e, ha képtelenek vagyunk elszakadni a szüleinktől? Orosz Tina *Mamahotel* című METU diplomafilmje humoros módon reflektál a szülői felügyelet alól kilépni képtelen fiatalok problémájára. A rendező már *A 13. királylány* című vizsgafilmjében is a szokványostól eltérő figurákat, egy bojlertestű lányt és egy tanktestű fiút szerepeltetett (a tökéletlenséget és a kirekesztettséget mintázva), a *Mamahotel*ben pedig továbblép, itt már minden karakter absztrakt, többnyire szimbolikus-geometrikus formájú alak. A filmben a fiatal férfi hazaviszi párját a szüleihez, a családi házban viszont a

lány az anya manipulatív magatartásával szembesül, ami alól a fia egyáltalán nem akar kibújni. A mókás alakok, szituációk és párbeszéddek által nagyon szórakoztató kisfilmet a külalak könnyedsége és a téma komolysága közti feszültség tartja mozgásban, és teszi még testközelibbé a sok fiatalra jellemző „kapunyitási pánik” problémáját.

AZ UTOLSÓ VACSORA

A fesztivál kiemelt figyelemmel várt filmje az Oscar-díjas Rófusz Ferenc új animációja, *Az utolsó vacsora*, melynek tervei már negyven éve a fókban porosodtak, de támogatás híján csak most készülhetett el. A film Leonardo da Vinci falfestményét eleveníti meg a valós környezetének, a milánói Santa Maria delle Grazie templom egyik termének leképezésében. A klasszikus műnek emléket állító film komoly tervekkel indult, de célkitűzése elmarad attól a szinttől, amelyet az alkotók állítottak. *Az utolsó vacsora* festmény fontossága egyértelmű mind vallási, mind kulturális szempontból, így Rófusz szándéka ennek filmben tisztelni nagy és egyben kockázatos vállalkozás volt. A méltatlanul hosszú várakozás sajnos nem tett jót a terveknek, végül inkább paródia lett belőle, mintsem hódolat. A Bibliában is kulcsfontosságú jelenet az utolsó vacsora, amikor Jézus elmondja a tizenkét apostolnak, hogy valamelyikük el fogja árulni. A festmény filmes változata egészen addig jól működik, amíg a Rudolf Péterrel készült élőszereplős betét meg nem zavarja a társalgást, és kibillent a nézőt az addig magasztos és tiszteletteljes irányból. A karakter ugyanis behozza a múzeumi teremőrök sztereotípiáját a teszteszassággal és a háttérben hallható focimeccsel a tévében, ez a hétköznapiaság pedig nem kiemeli a kivételes, szakrális eseményt, hanem magához hasonítja.

TANÍUNK ÉS VÉDÜNK

A kortárs magyar animációs sorozatok fellendülése a Médiatanács Macskássy Gyula- és Dargay Attila-pályázatához köthető, hiszen itt lehet támogatást kapni egyedi film- és szériatervekre. Finanziálisan a legkevésbé rizikó és a legtöbb bevétel a gyerekeknek szánt animációkban van, úgyhogy egyhamar nem nagyon számíthatunk olyan felnőtteknek szóló szériákra, mint a külföldön kultzustusznak örvendő *Szamoráj*

Jack, Simpson család, vagy a *Kalandra fel!*. Eppen ezért nagyon üdítő kivétel a *Candide*, mely elsősorban a fiatal felnőtteket célozza meg Cartoon Network-i könnyedségével és rajzstílusával, roppant kritikus hangvételével, remekül megírt dialógusaival és a temérdek társadalmi-gazdasági-kulturális utalással. A sorozat tervei már a '80-as években megvoltak, amikor Kovásznai György tervezett belőle kosztümös animációt, végül egy csapat fiatal animációs porolta le és ültette át kortárs (magyar) viszonyokra Voltaire klasszikusát Kovásznai előtt tisztelegve. A megannyi társadalmi problémát kiforgató *Candide* KAFF-on látható epizódja, a *Kunigunda globálisan felmelegedik*, a környezetvédelmet veszi górcső alá. *Candide* naivan dózerolja az esőerdőket, mígnem találkozik egy csodaszép aktivistával, Kunigundával, aki a kihalásra ítélt állatokkal átforgalmazza hősünk addigi nézeteit. Egy nap megjelenik a Pan Corp pénzéhes vezére, aki megzavarja ezt az érdeklődő rousseau-i idillt, és a maga erőszakos és manipulatív eszközeivel rávilágít, hogy végül is a kényelem előrébbvalóbb a környezetvédelemnél.

A KAFF-on a *Candide*-on kívül a gyerekeknek szóló sorozatok versenyeztek, ezek között kaptunk izelítőt Glaser Katalin *Városi legendák* szériájának második évadából *Az emberi test* című epizóddal. Glaser Katalin a legszórakoztatóbb kortárs női mesélőnk, aki nem népmeséket elevenít fel, hanem önmaga, rokonai, ismerősei és környezete történeteit, szájról szájra terjedő urbán legendáit.

Andrasev Nadja: A *Városi legendák* epizódjainak abszurditása és szatirikus jellege, valamint a nagyon jól eltalált szinkronhangok narrációja mellett a sorozat grafikai stílusa és lendülete teszi egyedülállóvá a szériát, melyben éppen a digitális papírkivágásos forma, és az ebből adódó kollázszerűség erősíti a humorra. *Az emberi test* epizódban két kislány szemszögéből ismerhetjük meg az emberek sokféleségét, legyen az körte-, alma-, vagy akár dinnyealak, a versenyautó gyorsaságú idegeket, a hercegnők tüdejét, a békességben élő szerveket, vagy a holdfogó érhálózatot.

Erősebb tanító jellege van Richly Zsolt Luther Márton életéről szóló sorozatának, mely a reformáció 500. évfordulójára készült. A parasztcsaládból származó teológus és reformátor teljes életútját megjelenítő széria bővelkedik útmutatásban, próbatételben és tanulásban, de közel sem olyan didaktikusan, mint ahogy egy vallási témájú projektről gondolnánk. A széria stílusa ötvözi a fametszetek és a képregények jellemzőit, nagyon friss, sokszor játékos és humoros módon hozza közelebb az 500 évvel ezelőtti történéseket, és lesz egyszerre kortárs, miközben megidézi a hagyományokat. A széria legutolsó, a KAFF-on versenyző *Szerelem és halál* című epizódjában ráadásul a nők szerepe is előtérbe kerül, még ha kissé konzervatív felfogásban is. Így a sorozat kicsit hasonló a kecskeméti fesztiválhoz, mely hagyományörző módon működik, miközben évről évre a legújabb filmeket és legfrissebb hazai animációs irányvonalakat vonultatja fel. •